

## N:o 51.

Ank. till Riksd. kansli den 14 maj 1906, kl. 11 f. m.

*Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen och till lag om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881.*

Genom en den 4 innevarande maj dagtecknad proposition, n:o 152, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, har Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga här nedan in-förda förslag till

- 1:o) lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen och
- 2:o) lag om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881.

---

I statsråd den 24 april 1906 anmäldes inom justitiedepartementet utarbetade förslag till lag om vissa ändringar i 10 kapitlet strafflagen och till lag om upphäfvande af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881, hvilka förslag ligga till grund för nu förevarande proposition; och anförde därvid enligt propositionen bilagdt protokoll chefen för justitiedepartementet följande:

»De bestämmelser 10 kap. 14 § strafflagen för närvarande innehåller i fråga om den, som inför folksamling uppeggar till brott, torde ej vara till fyllest att skydda samhället mot missbruk af yttrandefriheten.

*Bih. till Riksd. Prot. 1906. 7 Saml. 45 Häft. (N:is 51 och 52).*

Hvad först angår de i nämnda lagrum stadgade straffsatser, utgöras de, som bekant, af böter till belopp af högst 500 kronor eller fängelse i högst två år. Dessa straffsatser torde med hänsyn till rådande domstolspraxis, som i allmänhet vid utmätande af straff låter detsamma vida mera närma sig minimum än maximum, få anses alltför låga.

En jämförelse med de främmande strafflagar, som tillkommit under senaste årtionden, utvisar också, att dessas motsvarande straffbestämmelser innehålla ett högre maximum än det hos oss gällande. Sålunda kan enligt den italienska och den nederländska strafflagen straffet för den, som offentligen uppeggar till brott, under vissa förhållanden uppgå till straffarbete i 5 år. Den nya norska strafflagen medgifver ådömande af ända till 8 års fängelse — motsvarande vår lags straffarbete — för den, som offentligen uppfordrar till eller tillskyndar verkställandet af en brottslig handling eller förhårligar en sådan eller som tillbjuder sig att utföra eller bistå vid utförandet af en dylik handling. Slutligen kan nämnas, att det bekanta schweiziska utkastet till strafflag stadgar straffarbete i ända till 15 år eller fängelse icke under sex månader för den, som offentligen uppfordrar eller afsiktligen uppmuntrar till ett med straffarbete belagdt brott.

Den ifrågasatta skärpningen af bestämmelserna i 10 kap. 14 § strafflagen har ansetts böra genomföras så, att i första momentet af paragrafen införes en andra punkt, enligt hvilken, om uppmaningen afsåg brott, hvarå strängare straff än fängelse kan följa, eller omständigheterna eljest voro synnerligen försvårande, jämväl straffarbete kan ådömas; och har maximum för dylikt straffarbete ansetts böra bestämmas till fyra år, ett straff, som visserligen understiger de straffmaxima, som förenämnda främmande lagstiftningar i motsvarande fall stadga, men likväl innebär en betydande ökning i nuvarande straffskala och torde stå i skäligt förhållande till vår strafflags system i öfrigt.

De föreslagna förändringarna i paragrafens andra moment afse förnämligast att uttryckligen låta paragrafen vinna tillämpning jämväl på den uppeggelse, som använder andra medel än den direkta uppmaningen, en tillämpning, som, om den ock låter härleda sig ur gällande lydelse af paragrafen, dock icke med erforderlig tydlighet framgår af densamma. Säsom särskildt betecknande för den indirekta uppeggelsen har ansetts böra framhållas det fall, då någon brottslig handling prisas utan att den skyldige direkt uppmanar till dess begående.

De i 14 paragrafens lydelse sålunda föreslagna ändringarna hafva ansetts böra åtföljas af en förändring i dess räckvidd. Med hittillsvarande lydelse har paragrafens andra moment kunnat tydas så, att därigenom skulle vara öppnad möjlighet att bestraffa äfven uppmaning till

rent civil orätt. Besträffning i sådant fall synes emellertid icke böra ifrågakomma. Anser lagstiftaren själfva begäendet af en handling, låt vara att den innebär en orätt, icke vara så farligt, att han behöfver ingripa straffande mot den handlande, torde ej heller förledandet till en sådan handling böra beläggas med straff. Med den nu föreslagna lydelsen af paragrafen skulle endast försök att förleda till handling, som själf är belagd med straff, kunna blifva föremål för besträffning.

Efter den sålunda ifrågasatta ändringen af andra momentets formulering kommer den uttryckliga uppmaningen till sådant brott, som omförmäles i annan lag än strafflagen, ej, såsom hittills, att falla under andra momentets tillämplighetsområde. Där af följer, att i första momentet, som för närvarande afser endast uppmaning till brott enligt strafflagen, måste vidtagas sådan ändring, att momentet kommer att afse uppmaning till äfven andra slags brott.

Vid de förändringar i den straffrättsliga behandlingen af offentlig uppmaning till brott i allmänhet, hvilka sålunda föreslagits, har det icke kunnat låta sig göra att bibehålla 11 § i 10 kapitlet strafflagen. Uppmaning till uppror skulle nämligen därigenom kunna komma att blifva lindrigare bedömd än uppmaning till annat brott af lika farlig beskaffenhet.

Samma skäl nödvändiggör äfven det föreslagna upphäfvandet af 77 § i strafflagen för krigsmakten. Efter upphäfvandet af sistnämnda lagrum kommer den, som begär där afsedda brott, jämlikt 3 § sistnämnda lag att anses efter 10 kap. 14 § strafflagen med dess betydligt strängare straffbestämmelser.

I samband med ofvanberörda ändringar i 10 kapitlet strafflagen har det ansetts lämpligt att jämväl upptaga frågan om en annan ändring i samma kapitel. Enligt nämnda kapitel 13 § skola deltagarne i ett upplopp, om de öfvergå till våld å person eller egendom, i allo behandlas såsom upprorsmän. Upprepade gånger har emellertid tillämpningen af upprorsstraffet i fråga om vissa deltagare i uppträden, som från början endast varit vanliga upplopp, visat sig leda till så uppenbar hårdhet, att, ehuru de skyldige dömts till det straff, som motsvarar straffskalans minimum, Kungl. Maj:t ansett sig böra i nådeväg ytterligare lindra straffet. Särskildt hafva i en del af de fall, på hvilka jag syftar, personer, som från början mera af okynne och nyfikenhet sällat sig till hopen, måst dömas såsom upprorsmän, därför att folkmassan, utan något som helst deras direkta förvällande och kanske utan att de ens kunnat iakttaga det, börjat öfvergå till våld. Framför allt vid större uppträden kan det lätt hända, att en del af folkmassan ej rätt klart kan uppfatta, hvad som försiggår på andra punkter af den plats, där uppträdet äger rum. Öfver hufvud

kan brottsligheten vid ett upplopp vara betydligt mera graderad, än man vid paragrafens affattande synes hafva föreställt sig. Dock torde någon anledning ej föreligga att nedsätta straffminimum för anstiftare eller anförare. Ändringen afser alltså endast att genom en sänkning af straffminimum för andra deltagare i upploppet öppna utväg att bättre, än som med de nuvarande bestämmelserna låter sig göra, taga hänsyn till det olika måttet af brottslighet.»

De sålunda anmälda lagförslagen hafva därefter undergått föreskrifven granskning inom högsta domstolen; och hafva med anledning af därvid gjorda erinringar förslagen underkastats vissa jämkningar, innan de genom förevarande proposition förelagts Riksdagen. Sålunda har föreslagits en förändrad lydelse af jämväl 8 kap. 3 och 8 §§ strafflagen, i syfte att äfven i fråga om där omförmälda brott skulle tydligt framgå, att det ej vore endast det direkta försöket till uppeggelse, som vore straffbart enligt dessa lagrum, utan äfven det indirekta. Nämda jämkning har föranlett motsvarande förändringar i rubrik och ingress till det först utarbetade förslaget till ändringar i allmänna strafflagen, hvarjämte en mindre förändring gjorts i den först föreslagna lydelsen af 2 mom. i 10 kap. 14 §. Den ursprungliga tanken att ur sistnämnda paragraf borttaga stadgandet om straff för försök att i andra fall, än då fråga är om brott, förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet har icke heller vidhållits. Någon anledning att äfven för sådant försök till förledande skärpa den nuvarande straffbestämmelsen har emellertid icke ansetts föreligga. I den för 14 § föreslagna lydelsen har gjorts en häremot svarande ändring. Beträffande förslaget till lag om upphäfvande af 77 § strafflagen för krigsmakten har tanken på nämnda lagrumms upphäfvande ansetts böra få förfalla och i stället föreslagits en ändring af paragrafen därhän, att vid straffets bestämmande efter allmän lag den omständigheten, att uppmaningen riktats till krigsmanskap af någon, som är underkastad krigslag, skall tagas i betraktande som en försvårande omständighet; och har härvid af föredragande departementschefen anmärkts, att brott, hvarom sålunda stadgas, enligt 18 § i förordningen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 11 juni 1868 alltid hör till krigsdomstol. Dessutom har paragrafens lydelse ansetts böra undergå en mot förut omförmälda jämkning i lydelsen af 8 kap. 3 § strafflagen svarande ändring.

Utskottet har vid granskning af de sålunda omarbetade, i propositionen innefattade förslagen i allt hufvudsakligt icke funnit något att med afseende å desamma erinra.

Beträffande den i 10 kap. 13 § strafflagen föreslagna nedsättning af minimum uti straffsatsen för sådan deltagare i upplopp, hvilken ej är anstiftare eller anförare, har utskottet ansett skäligen föreslå en modifikation.

Emot förslaget i denna del anmärktes i högsta domstolen, att, om ock enligt gällande lag ansvaret för andra deltagare i upplopp än anstiftare och anförare i vissa fall kunde blifva alltför strängt, förslaget emellertid syntes gå till en ytterlighet i andra riktningen. Detsamma medgäfvade nämligen, att en deltagare i upplopp kunde, äfven om han därvid gjort våld å person eller egendom och således i afseende å honom försvärande omständigheter föreläge, dömas till ett så lindrigt straff som en månads fängelse. För att förekomma en sådan tillämpning torde — om det nu kunde anses tillrådligt, att, för det fall att man vid upplopp öfvergått till våld å person eller egendom, straffets minimum sattes så lågt, som förslaget upptog — sådan nedsättning i straffet icke böra medgifvas i andra fall, än då brottet vore med synnerligen mildrande omständigheter förenadt.

Berörda anmärkning i högsta domstolen ansågs emellertid af Kungl. Maj:t icke böra föranleda någon ändring i det ursprungliga förslaget. Med hänsyn till de allmänna grundsatserna för straffmätning vore det i allt fall enligt föredragande departementschefens mening uteslutet, att i afseende å den, som gjort våld å person eller egendom, en domstol vid straffets utmätande skulle tillnärmelsevis gå ned till straffskalans minimum.

Utskottet, som visserligen ej för sin del vill underkänna riktigheten af departementschefens sålunda uttalade åsikt, anser dock, att de i högsta domstolen mot §ens föreslagna affattning uttalade betänkligheter så till vida böra vinna afseende, att den i §en föreslagna nedsättning till fängelse ej må förekomma i andra fall, än där omständigheterna äro synnerligen mildrande.

Den af utskottet förordade redaktionsförändring i 8 kap. 3 § strafflagen torde icke erfordra någon närmare förklaring.

Med stöd af det sålunda anförda hemställer utskottet,

1:o) att Riksdagen, under förklarande, att det i propositionen innefattade förslag till lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen icke kunnat i oförändradt skick bifallas, ville, i anledning af propositionen, för sin del antaga följande

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

**Lag****om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen.**

Härigenom förordnas, att 10 kap. 11 § strafflagen skall upphöra att gälla, samt att nedannämnda lagrum i 8 och 10 kapitlen samma lag skola erhålla följande ändrade lydelse:

**8 kap.****3 §.**

Har någon, muntligen inför menighet eller annan folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, uppmanat eller annorledes sökt förleda till förräderi, som i 1 § sagdt är; dömes, när *uppmeningen* ingen straffbar verkan *hade*, till straffarbete i högst sex år. Samma lag vare om den, som annans skrift utspridt eller utsprida låtit, att därmed komma sådant förräderi åstad.

Har någon, muntligen inför menighet eller annan folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, uppmanat eller annorledes sökt förleda till förräderi, som i 1 § sagdt är; dömes, när ingen straffbar verkan *däraf följde*, till straffarbete i högst sex år. Samma lag vare om den, som annans skrift utspridt eller utsprida låtit, att därmed komma sådant förräderi åstad.

**8 §.**

Om stämpling till förräderi, som i 6 § omtalas, så ock om uppmaning till sådant förräderi eller försök att annorledes därtill förleda gälle hvad i 2 och 3 §§ sagdt är.

**10 kap.****13 §.**

Sanlar sig folkmängd tillhopa och störer lugnet eller allmänna ordningen, utan att dock lägga å daga sådant uppsåt, som i 7 § sägs, och skingrar sig ej den folkmängd, på

Sanlar sig folkmängd tillhopa och störer lugnet eller allmänna ordningen, utan att dock lägga å daga sådant uppsåt, som i 7 § sägs, och skingrar sig ej den folkmängd, på

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

offentlig myndighets befallning, utan visar trotsighet däremot; då skola anstiftare och anförare af det upplopp till straffarbete i högst ett år och annan deltagare i upploppet till böter från och med tio till och med tvåhundra riksdaler dömas. Öfvergå de till våld å person eller egendom; vare lag, som i 9, 10 och 12 §§ om uppror sägs; dock att för sådan deltagare i upploppet, som ej är anstiftare eller anförare, straff efter 9 § må nedsättas till straffarbete i två månader eller till fängelse.

offentlig myndighets befallning, utan visar trotsighet däremot; då skola anstiftare och anförare af det upplopp till straffarbete i högst ett år och annan deltagare i upploppet till böter från och med tio till och med tvåhundra riksdaler dömas. Öfvergå de till våld å person eller egendom; vare lag, som i 9, 10 och 12 §§ om uppror sägs; dock att för sådan deltagare i upploppet, som ej är anstiftare eller anförare, straff efter 9 § må nedsättas till straffarbete i två månader eller, *där omständigheterna äro synnerligen mildrande*, till fängelse.

## 14 §.

Hvar som, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, uppmanar till våld å person eller egendom eller till annat brott, varde, där ej uppmaningen särskildt med straff belagd är, dömd till böter eller fängelse. Afsåg uppmaningen brott, hvarå strängare straff än fängelse kan följa, eller voro eljest omständigheterna synnerligen försvårande, då må till straffarbete i högst fyra år dömas. Är den skyldige i följd af uppmaningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle hvad i 4 kap. 1 § stadgas.

Där någon annorledes, såsom genom prisande af brottslig handling, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, söker förleda till brott; vare lag som i 1 mom. sägs.

Har någon eljest på sätt i 1 eller 2 mom. förmåles sökt förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet, straffes med böter eller fängelse.

Hvad i denna § är stadgad gälle äfven om den, som annans skrift, hvars innehåll är efter samma § straffbart, utspridt eller utsprida låtit för att därmed fränja den med skriften åsyftade verkan.

---

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

---

2:o) att Riksdagen måtte antaga följande i propositionen innefattade förslag till

### Lag

om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881.

Häri genom förordnas, att 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Har någon muntligen inför samladt krigsfolk eller i skrift, den han bland krigsfolket utspridt eller utsprida låtit, uppmanat eller annorledes sökt förleda till uppror, då skall, vid straffets bestämmande efter allmän lag, brottet anses hafva skett under försvärande omständigheter.

Samma lag vare om den, som annans skrift utspridt eller utsprida låtit, för att därmed komma uppror åstad.

---

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

---

Stockholm den 11 maj 1906.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

---

### Reservationer:

af herr *Zetterstrand*:

»I 10 kap. 14 § andra stycket, hvilket bestämmer straff för den, som i andra fall än förut omförmäls muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, söker förleda till brott, har uti lagförslaget såsom exempel härför införts orden »såsom ge-



nom prisande af brottslig handling». Angifvandet af detta exempel innebär nog ej någon afvikelse från nu gällande lag, hvilken i förevarande fall utan undantag bestraffar försök till förledande och sålunda äfven ett försök af nyss angifna art. Syftet med åberopandet af detta exempel lär väl i främsta rummet vara att fästa allmänhetens uppnärksamhet på det brottsliga i dylikt tillvägagående, och däremot lärer ej vara något att erinra. Emellertid befarar jag, att ett sådant i vår strafflagstiftning mera ovanligt exemplifierande möjligen skall kunna medföra, att en eller annan åklagare efter mindre noggrann pröfning af lagbudets verkliga innebörd förledes att utan tillbörligt aktgifvande på syftet med den brottsliga handlingens prisande anställa åtal, äfven då syfte att förleda till brott ej föreligger, och anser jag fördenskull, att öfvervägande skäl tala för att ifrågasvarande orden »såsom genom prisande af brottslig handling» ur förslaget utgå.»

af herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Jansson* hufvudsakligen instämt:

»De nuvarande samhällena äro såsom vi veta mycket ofullkomliga. De skola dock med visshet utveckla sig allt mera till det bättre genom förverkligandet af rättvisa och broderskap. Men hur bristfälligt ett samhälle än må vara, är det visserligen oundgängligt för detsamma, om det öfver hufvud taget skall bestå såsom sådant, att äga en rättsordning, som måste upprätthållas, så länge en annan och bättre ej kunnat genomföras.

Angreppen mot en bestående rättsordning hafva emellertid i alla tider varit af hufvudsakligen två vidt skilda slag. Till det ena äro att hänföra nidingsdåd och liknande gärningar, som hafva illvilja, skadebegär, ohederliga afsikter och dylikt till bevekelsegrunder. Till skydd mot sådana angrepp tjäna de borgerliga strafflagarna.

Men det har i alla tider gifvits äfven andra angrepp mot en bestående samhällsordning, hvilka rikta sig mot dess verkliga eller förmenta brister. I förgrunden framträder här alltid de undertryckta eller rättslösa samhällsmedlemmarnas ständiga kamp mot dem, som kommit i besittning af samhällets maktmedel och ekonomiska tillgångar eller rättare sagdt mot de förhållanden, som föranledt olikheterna. Den stora uppgiften är att söka afveckla dessa strider genom en fredlig evolution, och enda vägen går här genom upplysning och samhällsförbättringar. Olösliga konflikter uppstå dock alltför ofta i följd af de härskande klassernas omedgörliga benägenhet att likställa sina tillgodosedda intressen med själfva samhället och de stridande klassernas däraf framkallade hetsiga öfverilningar. Den bestående samhällsordningen söker då gärna möta äfven dylika konflikter med strafflagar, riktade förnämligast mot de sistnämnda klasserna.

Dessa lagar om straff för politiska förbrytelser utgöra ett samhälles svagaste positioner. De drabba mera sällan verkliga förbrytare men skapa martyrer. De lugna sällan sinnena genom sin tillämpning utan tillspetsa i stället ofta striderna. Gäller det framträngande lifsåskådningar, som medföra nya verkliga värden, kan ingenting i längden hindra, att lifvet till sist segrar öfver författningarna. En städse förnyad erfarenhet borde därför hafva lärt, att strafflagar, afsedda att drabba politiska förseelser, böra tillämpas varligt och skonsamt samt icke skärpas utan tvingande nödvändighet och allraminst vid olägliga tillfällen eller mera för syns skull.

Förevarande kungl. proposition och de med den sammanhängande propositionerna om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster och om ändring i bland annat 3 § 7 mom. af tryckfrihetsförordningen afse nu en skärpning af den politiska strafflagstiftningen. Förslagen angifvas nämligen vara föranledda af den »fosterlands- och försvarsfientliga agitationen», hvaremot såsom ett botemedel förordas inskränkningar i vissa afseenden af *yttrandefriheten, församlingsfriheten och tryckfriheten* med åtföljande straffbestämmelser.

Innan man inlåter sig på en dylik sak, bör man, synes det mig, stanna något i eftertanke och söka någon ledning ur de allmänna synpunkter, som ofvan framhållits. Det bör då först framstå såsom klart, att man väl ej på detta sätt kan tillhålla folket att hysa fosterlandskärlek. Denna är likaväl som religionen en känsla, som man bär inom sig. Och grundlagen bjuder man ej skall någons samvete tvinga eller tvinga låta. Man bör också söka förstå och kunna medgifva, att i vår tid likaväl som i alla föregående tider måste det vara så, att de, som lefva under bärgade förhållanden, helt naturligt älska det land, hvilket gifver dem detta goda, mera än de, som lida och tråla under missförhållandena i samhället. Hvad åter angår de s. k. försvarsfientliga rörelserna, så måste man likaledes göra klart för sig att huru de än framtråda, tygellösa eller välmenande, ett är dock för dem gemensamt, nämligen att de ur sin egen synpunkt sedt vilja vara fredsrörelser samt bygga på öfvertygelsen om, att folkens krigsrustningar eller den s. k. militarismen äro en olycka för samhällena. Och därom borde alla rätteligen vara ense, att militarismen i ofvan angifna bemärkelse icke, såsom den tyvärr så ofta betraktas, är en glädjande företeelse utan ett ondt, som man visserligen under nuvarande förhållanden måste underkasta sig och göra det bästa möjliga af, dock med iakttagande, att den alltid hålles inom rimliga gränser.

Med en sådan uppfattning måste man rygga tillbaka för att genast vara färdig med strafflagar mot utbrotten af vrede och hat öfver de sociala missförhållandena och den fortlefvande krigsandan. Man undgår därmed

också att öfverdrifva farhågorna och att tillmäta de militära uppfattningarna och fordringarna alltför stort auktoritativt inflytande. I förevarande fall hafva också enligt min mening tillräckliga skäl ej blifvit anförda, hvarför ej gällande lag, som dock bestraffar uppmaning till brott och ohörsamhet mot lag eller laga myndighet, kan anses tillfyllestgörande, och hvarför man oundgängligen nu skall inslä på en väg, som helst bör undvikas och där man alltid äfventyrar att träffa äfven andra, än dem lagen afser. År 1889 föreslog Kungl. Maj:t likaledes ändring uti 10 kap. 14 § strafflagen, i syfte att såsom det anfördes drabba den uppviglande agitation och den jäsningsprocess, som framträdde under olika benämningar af anarkism, nihilism, socialdemokrati, kommunism m. m. Och såsom särskildt betänktigt framhölls bland annat, att agitationen syftade att med alla lämpliga medel verka därhän, »att medborgarne i vapenrocken under inga förevändningar låta sig brukas till våld mot de andra medborgarnes frihet och värn». Detta förslag blef dock i sina väsentligaste delar med kraft tillbakavisadt af andra kammaren.

Föreliggande förslag måste dessutom, såvidt jag förstår, anses hafva framkommit i en olämplig tid, liksom fallet var med 1905 års förslag om straff mot allmänfarliga strejker m. m. Det kan icke vara klokt, att den ömtåliga frågan om straff för politiska förbrytelser framlägges i samband med den stora medborgarfrågan. Låtom oss helt insätta våra krafter på lösningen af denna sista fråga och icke kasta en skugga öfver den med ett sådant följ. Fallor rösträttsfrågan, framstår förslaget antagande ännu mer som en orimlighet. Ty det går väl dock ej an, att statsmakterna i de vitala politiska frågorna endast besluta pålagor och strafflagar.

Anmärkningsvärdt är jämväl, att nu föreslagna ändringar i 10 kap. 14 § strafflagen ansetts själfallet böra föranleda motsvarande ändringar i 3 § 7 mom. tryckfrihetsförordningen. Den kungl. propositionen om sistnämnda sak motiveras endast därmed, att det vore i hög grad oegentligt, att tryckfrihetsförordningen ej öfverensstämde med strafflagen, att faran af det tryckta ordets missbruk ingalunda kunde påstås vara mindre än af det talade, och att därför berörda förordning ansetts böra bringas till öfverensstämmelse med strafflagen.

En dylik framställning kan ju låta säga sig, om man ställer sig på den ståndpunkt, som intages af de utländska strafflagarna. Dessa upptaga nämligen föreskrifter om missbruk af det tryckta ordet likaväl som af det talade. Men hos oss har tryckfriheten ansetts såsom en särskildt värdefull medborgerlig rättighet och därför, till skillnad från yttrandefriheten, omhägnats med grundlags helgd. Dessa traditioner från genombrottet i början

af förra århundradet har man ända hitintills alltid sökt bevara. Särskildt betänksam har man varit mot att i tryckfrihetsförordningen införa bestämmelser af den obestämda och sväfvande art, att de kunna i oträngda mål användas såsom vapen mot det fria ordet. Det var sannolikt också därför, som man år 1889 vid framläggandet af ofvan omnämnda strafflagsförslag ansåg sig icke böra tillika föreslå motsvarande ändring i tryckfrihetsförordningen.

En närmare granskning af detaljerna i förslaget om ändring af 10 kap. 14 § strafflagen minskar ingalunda betänkligheterna mot detsamma.

Uppmaning till brottslig handling, som leder till handlingens utförande, straffas enligt de särskilda straffbestämmelserna om delaktighet, vare sig uppmaningen sker offentligt eller enskildt. Förenämnda lagrum stadgar åter straff för blotta uppmaningen till brott, eller till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet när uppmaning äger rum mera offentligt.

Här föreslås nu först *en högst väsentlig skärpning i straffen* från böter eller fängelse i högst 2 år till straffarbete under vissa förhållanden i högst 4 år. Det må då först anmärkas, att hårda straff väl icke äro i och för sig något eftersträfvansvärdt och allra minst tillrädligt, när det gäller politiska förseelser. Det har icke heller ens kunnat påstås, att erfarenheten ådagalagt något behof af en skärpning i detta fall. Mycket sällan lärer nämligen detta lagrum behöft tillämpas. Och hvad angår särskildt den agitation, som föranledt förslaget, så förklaras i den kungl. propositionen, att denna agitation merendels söker undvika direkta uppmaningar till olydnad mot lag och befäl. Hur man under sådana förhållanden kan försäkra, att de stadgade straffen ej äro tillräckligt höga, synes svårt att förstå.

Samma straffmått, som vår gällande lag här upptager, återfinnes för enahanda brott i flera andra länders lagar, såsom exempelvis den finska och tyska. I propositionen har emellertid åberopats, att de främmande strafflagar, som tillkommit under senaste årtionden, skulle i detta fall vara strängare, och hänvisas därvid till de italienska, holländska och norska strafflagarna och till det bekanta schweiziska utkastet till strafflag. Här emot må erinras, att den finska lagen tillkommit samma år som den italienska. Den gjorda jämförelsen är för öfrigt, *såvidt jag hunnit utröna*, mycket missvisande. De modernaste strafflagarna äro i sin byggnad uti mycket olika vår och innehålla en del systematiskt i hela lagen genomförda nyheter både i fråga om strafflatituderna och andra därmed sammanhängande ämnen. För det nu föreliggande fallet innehålla de jämväl särskilda garantier mot missbruk af de högsta straffsätserna, med undantag

för den holländska lagen, hvilken enligt uppgift lärer innehålla en helt allmän och fristående straffbestämmelse. Sålunda medgifver den italienska lagen visserligen, att uppmaning till brottslig handling kan ungällas med ända till fem års straffarbete, men detta gäller endast, när handlingen är belagd med högre straff än straffarbete, d. v. s. med s. k. tukthus, som alltid ådömes för lifstid. Eljest straffas uppmaningen med straffarbete eller fängelse i högst två år, dock får i intet fall straffet för uppmaningen bestämmas högre än till en tredjedel af straffmaximum för den brottsliga handlingen, som uppmaningen afser. Den norska strafflagen belägger visserligen allt slags uppfordran till brott med böter, fängelse eller straffarbete i högst åtta år, men tillägger, att i intet fall får dömas till högre frihetsstraff än två tredjedelar af det högsta för handlingen själf tillämpliga. Det åberopade schweiziska strafflagsförslaget slutligen straffar offentlig uppmaning eller afsiktlig uppmuntran till ett med straffarbete belagdt brott med straffarbete — som enligt de allmänna reglerna kan ådömas från 1 till 15 år — eller med fängelse, dock ej under 6 månader. Förslaget fritager sålunda från allt straff uppmaning eller uppmuntran till brott, hvilket straffas endast med böter eller fängelse. Undantag i sistnämnda afseende göres, när någon förleder eller söker förleda värnpliktig till ett svårare åsidosättande af sin tjänsteplikt, hvilken förseelse, vare sig den ägt rum offentligt eller enskildt, straffas med fängelse, som kan ådömas i högst 2 år, eller med böter.

Jämförelserna med den af Kungl. Maj:t till stöd för propositionen åberopade nyaste främmande strafflagstiftningen visar sålunda, att man i regeln ännu, till skillnad från det svenska förslaget, vill fastslå, att uppmaning till brottslig handling ej må straffas strängare än själfva handlingen, utan tvärtom lindrigare. Och hvad särskildt angår jämförelsen med det berömda schweiziska förslaget, så framgår däraf, att medan det senare i allmänhet från ansvar alldeles fritager uppmaning till brottslig handling, hvilken straffas blott med böter eller fängelse, så går det svenska förslaget motsatta vägen och medgifver, att i dylika fall straffet för uppmaningen skall kunna beläggas med straffarbete intill 4 år, då omständigheterna anses synnerligen försvärande. Och vidare: medan lagstiftarne i Schweiz, hvars härordning man ju hos oss anför såsom ett föredöme på ett folkligt försvar, funnit sig, trots att landet är fristad för en mängd politiska revolutionärer af alla slag, kunna föreslå, att s. k. försvarsfientlig propaganda skall endast i svårare fall beläggas med straff och detta ej högre, än vår nu gällande lag föreskrifver, så nöjer sig det svenska förslaget ej med de nu för både lindrigare och svårare antimilitaristisk

propaganda bestämda straffpåföljderna, utan vill särskildt med hänsyn till denna propaganda höja straffet för svårare fall till straffarbete ända till 4 år.

Man må väl medgifva, att vår nuvarande strafflag kan behöfva genomgå en allmän revision. Men strafflagarna framför allt måste vara opartiska. Att under intryck af en politisk stämning lösrycka ett enstaka lagrum ur systemet och stadga osedvanligt stränga bestämmelser, som kunna tjäna till att särskildt i upprörda tider framkalla upprörande stränga domar för politiska brott, detta kan enligt min lifliga öfvertygelse icke vara klokt och lyckobringande.

Den ändring, som innefattas i 10 kap. 14 § andra momentet, upp- gifves afse att *förtydliga gällande lag* för att göra fullt klart, att ej blott den direkta uppmaningen, utan äfven den indirekta uppeggelsen till brott skall kunna straffas. I detta syfte äro orden »i andra fall» utbytta mot »annorledes» samt såsom exempel tillagdt »såsom genom prisande af brottslig handling». Detta förslag kan onekligen medföra, att straffvärda eggelser till brott lättare kunna fällas än nu; men å andra sidan inför man i strafflagen en tänjbar och sväfvande bestämmelse, som tillskapar ännu flera otydligheter eller rättare sagdt möjligheter att hänföra under straff yttranden och kritik, som enligt grunderna för vår författning böra få oförkränkta komma till tals. Än mer kan ifrågasättas, om det är »högst nödigt och nyttigt» att införa en sådan sväfvande bestämmelse i tryckfrihetsförordningen, hvilken ju som sagdt med grundlags helgd skall värna särskildt om det tryckta ordets frihet. Man ledes därmed exempelvis än säkrare in på den frågan, huruvida åtal eller fängelse böra följa på allt framförande af duchoborernas och andra sekters liksom många enskildas uppfattning, att det är en samvetsplikt att afhålla sig från krigstjänst, eller på allt förkunnande af Tolstojs och en mängd efterföljares läror att enda sättet för krigens och militarismens afskaffande är de djupa ledens eniga vägran att fullgöra krigstjänst.

Det i förslaget tillika erbjudna tillfället att komma ifrån den möjlig- het, som med nuvarande lydelse af andra momentet tilläfvats skulle finnas att bestraffa äfven civil orätt, torde ej hafva den betydelse, att den utan samband med en revision af strafflagen eller åtminstone af hela ifråga- varande paragraf behöfver föranleda ett fristående öfvervägande.

Då sålunda enligt min mening i den kungliga propositionen ej an- förts fullgitiga skäl för nu föreslagna ändringar i 10 kap. 14 § strafflagen, förfaller äfven hvad förslaget för följdriktighetens skull innehåller om upphäfvande af 10 kap. 11 § strafflagen samt ändring i 8 kap. 3 och 8 §§ samma lag och i 77 § af strafflagen för krigsmakten.

Beträffande åter den vid sidan om förenämnda förslag jämväl ifrågasatta lindringen i straffet enligt 10 kap. 13 § för deltagande i upplopp, så är behovet af en sådan ändring af erfarenheten vid flera tillfällen ådagalagdt samt jämväl år 1905 af Andra Kammaren framhållet. Att något skärpa den af Kungl. Maj:t i sådant syfte föreslagna straffbestämelsen förefaller mig icke vara påkalladt — den i straffskärpningsändamål förut åberopade norska strafflagen går här ned ända till böter —; men då hvad utskottet i detta afseende föreslagit förefaller mig tämligen oväsentligt leda till målet, utan i det stora hela lämna förslaget i sak oförändradt, har jag ej funnit anledning reservera mig mot utskottets hemställen i denna del.

På grund af hvad sålunda anförts får jag — med instämmande i utskottets yrkande beträffande den föreslagna straffindringen i 10 kap. 13 § strafflagen — för öfrigt hemställa:

1:o) att propositionen, i hvad den afser vissa ändringar i 8 kapitlet samt 10 kapitlet 11 och 14 §§ strafflagen, icke må af Riksdagen bifallas; samt

2:o) att propositionen, i hvad den afser förändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten, icke heller må vinna Riksdagens bifall.»

---